

Edények és emberek – Midján, a Szentély és a kóserolás

Minden vallásos zsidó ember tudja, hogy a kóser étkezés egyik alapvető feltételei a kóser edények. De vajon hol találhatjuk meg ennek a gyökereit a Tórában?

Meglepő módon két különböző – továbbá eléggé váratlan – helyen: az *áldozatok* és a *Midján ellen vívott háború* kapcsán. Ez utóbbit éppen a mostani hetiszakaszban fogjuk felolvasni:

„Csak az aranyat, az ezüstöt, a rezet, a vasat, az ónt és az ólmot – minden dolgot, ami a tűzbe kerülhet, **tűzön vigyétek keresztül**, és tisztuljon meg. Csak a tisztítás vizében tisztuljon meg. És mindent, ami nem kerülhet tűzbe, **vigyétek keresztül vizen.**” (Mózes 4., 31:22)

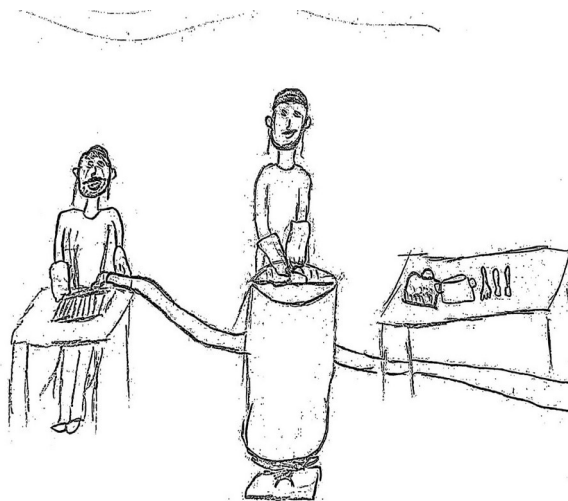
Bölcseink ezekből a sorokból számos fontos dolgot tanulnak az edények kóserolásával és merítésével kapcsolatban.

Először is: *kebolo kách polto*, vagyis ahogyan az íz bekerült az edénybe, ugyanúgy ki is kerülhet belőle.

A Midján népétől zsákmányolt edényekben ugyanis nem kóser ételeket is főztek, és ha ezután zsidók szeretnének enni belőlük, előtte el kell távolítaniuk a beivódott ízeket. Ha ez az íz vízben főzés által került az edény falába, akkor az kifőzhető [*hágálá*], ha azonban tűzön sütés történt, akkor a kóseroláshoz is ki kell „égetni” az edényt [*libun*].

Egy másik fontos tórai elv, amire a fenti sorok utalnak, az az *edények megmerítése* [*tevilá*]: „csak a tisztítás vizében tisztuljon meg”.

A közhiedelemmel ellentétben ennek a lépésnek az edény kóserságához semmi köze nincsen. Nem igaz az, hogy egy meg nem merített – viszont egyébként kóser – edényben készült étel *tréfli* lenne. Ahogyan az sem igaz, hogy azt gondolnánk, hogy egy hideg vízbe való bemártás bármilyen benyelődött ízt képes lenne eltávolítani (ami persze ellentmond a fizikai világról való ismereteinknek).

Farnadi-Jerusalími Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

Akkor mégis mi ennek a megmerítésnek a jelentősége? Pontosan úgy, mint bármilyen más merítés, amiről a Tóra ír, ez is spirituális jelentőségű¹. Az való igaz, hogy tilos használnunk az edényt mindaddig, amíg be nem merítettük, viszont ez a tilalom természetében elkülönül a nem kóser ételek tilalmától.

A mikve [rituális fürdő] vize csak tiszta forrásvíz vagy esővíz lehet, nem „merített”, mesterséges víz. Ez szimbolizálja az elválasztódást a külvilágtól és a csatlakozást az eredeti, tökéletes, eredendő tisztasághoz, amivel minden ember teremtve lett.

A másik forrás, ahol a Tóra az edények tisztításáról ír, az az **áldozatok törvényei** (a Cáv hetiszakaszban):

„Ez a vétekáldozat [chátát] törvénye: [...] bármi, ami hozzáér a húsához, megszentelődik. És aminek a véreből ruhára hintenek, amire hintenek, azt mossák ki szent helyen. És a **cserépedény**, amiben főzik, törjék össze. Ha pedig **rézedényben** főzték, tisztítsák meg és öblítsék ki vízben.” (Mózes 3., 6:18-21)

Ebből további törvényt tanulunk az edények anyagáról: bizonyos edények anyaga (pl. réz) képes arra, hogy ki is adják a benyelt íz, míg mások csak benyelik, de nem adják ki (pl. cserép).

A Tóra tehát nemcsak akkor ír edények kóserolásáról, amikor más népektől szerzett edényekből kell eltávolítanunk a tilalmas ízeket, hanem a Szentély szolgálata kapcsán is.

Felmerül a kérdés, hogy egy ilyen szent helyen vajon miért, mit kell „kóserolni”?

Azért, mert a Tóra minden áldozat számára megszabja azt, hogy mennyi ideig szabad fogyasztani őket. Ettől kezdve tilalmas, *maradék [notár]* lesz:

„A hálaáldozat húsát az áldozásának napján egyék meg, ne hagyjanak belőle reggelig. Ha pedig fogadalom vagy önkéntes felajánlás az áldozata, az áldozásának vagy vágásának napján egyék meg, vagy másnap.” (Mózes 3., 7:15-16)

Az étel íze is, ami az edényekbe benyelődik, 1-3 nap múlva tilalmas *notárrá* válik. Ezért mielőtt ismét főznek benne, ki kell kóserolni (ld. Ávodá Zará 76a).

Mit tanulhatunk abból, hogy az edények kóserolását két külön helyen, két eltérő téma kapcsán említi a Tóra?

Maga az edény [*kli*] fontos szimbolika a zsidóságban. Legmeghatározóbb tulajdonsága, hogy tárolni képes valamit. A létezés négy szintje közül² a legalacsonyabban van, mégis, azonban ezen a szinten belül a legnagyobb a jelentősége.

A jelentőség fokmérője a Tóra szerint az, hogy képes-e arra, hogy tisztátalanná váljon. Minél nagyobb egy dologban a szentségre való képesség, annál tisztátalanabbá tud válni. A legmagasabb tisztátalansági szintet csak az ember tudja elérni, ami minden létező közül a legmagasabb szinten van.

Bölcseink sokszor fogalmazzák meg ezt hasonlatként: ahhoz, hogy a Tóra fényének befogadására képessé váljunk, erre alkalmas

1 Sőt: bizonyos vélemények szerint erre is csak akkor kerülhet sor, amikor fizikai értelemben a bemeríteni kívánt tárgy már tiszta (ld. Sulchán Áruh JD 121:2).

2 *Domém* („néma”, élettelen tárgy), *coméach* („növekvő”, növény), *cháj* („élő”, állat), *medábér* („beszélő”, ember).

„edénnyé” kell tennünk magunkat (ld. például Ukcin 3:12).

Ennek a tisztulási folyamatnak egyik része a forró főzés vagy égetés, míg a másik a merülés a tiszta vízben. Ha „tisztátalanság” tapadt lelkünk „edényére”, akkor gyakran a szenvedés „forróságára” van szükség ahhoz, hogy el tudjuk távolítani onnan³.

Ez olyankor fontos, amikor a negatív érzés benyelődött, beivódott lelkünk mély rétegeibe. A bemerítkezés viszont akkor is szükséges, ha ez a fajta negativitás már nincsen. Ez szimbolizálja az elmerülést, elmélyülést, saját magunk belehelyezését egy teljesen tiszta, eredeti környezetbe.

Amikor a Tóra a szent ételek beivódásáról ír, akkor meghatározza, hogy bizonyos idő után még az is váljon tilalmassá, ami addig szent volt. Ez a *továblépés* fontosságát is tanítja a számunkra: ahhoz, hogy a szentség létráján megfelelően tudjunk haladni, ahhoz képessé kell válnunk arra, hogy elhagyjuk a múltat, akár a múltbeli hibáinkról, vétkeinkről van szó, akár az eddig elért szintünkről.

Természetesen örülünk és hálásak vagyunk minden szellemi sikerért, amivel a Gondviselés megajándékozott minket, viszont ugyanakkor nem „ragadunk le”, és tudatában vagyunk annak, hogy amíg ezen a világon vagyunk, mindig van lehetőségünk a *továblépésre*.

Amikor viszont a más népektől megszerzett edények tisztításáról olvasunk, abból

azt tanuljuk, hogy a teljesség elérésének része az elszigetelődés a külső hatásoktól.

Ez egy olyan téma, amit a legtöbb – elsősorban nem zsidó – embernek igen nehezebb esik megértenie. Magam is gyakran találkozom olyanokkal, akik értetlenül állnak azelőtt, hogy hogyan létezik, hogy a zsidók magukat „felsőbbrendűnek” képzelik?

Meg vannak sértődve azon, hogy az, amit ők esznek, az nekünk „nem kóser”.

Micsoda, kérdezik, én talán nem vagyok nekik elég kóser?

Hiszen én is rendes ember vagyok, ugyanolyan jószándékú, mint ők (vagy talán még jobban is)!

Mindenekelőtt: maga az a reakció, ahogyan az ember reagál a különleges szentséggel való találkozásra, önmagában is sokat elárul róla. Ha például én találkozom olyannal, aki egy magasabb szintű igény szint rendszerhez tartja magát, akkor bennem nem a kisebbségi komplexus belső hangja az első ösztönös válasz, hanem a csodálaté, a tiszteleté.

A lelki, belső gyengeségnek ezek az érzései általában ellehetetlenítik azt, hogy ezek az emberek, akik a Tóra alapjait megkérdőjelezzik, alapvető – egyébként természetükben egyszerű – fogalmakat megértsenek. A megértéshez ugyanis nyitott gondolkodásmód szükséges.

A kiválasztás, a kiválasztottság a Tóra egyik alapvető tétele. Nem a zsidók találták fel saját maguk fényezésére! Még akkor sem, ha

3 Érdekes, hogy a jom kipuri imáinkban, az Ámidá végét követő *bűnvallomásban* [viduj] is teszünk egy utalást erre a jelenségre: „*És mindent, amit vétkeztem előtted, távolítsd el [márék] nagy irgalmadban*” (Jom kipuri máchzor). Majdnem szóról szóra ugyanezt az imát mondjuk el lefekvés előtt is, minden nap, egyetlen szó eltéréssel. A fenti *távolítsd el [márék]* szó helyett azt mondjuk: *töröld ki [mechok]*.

A fentiek alapján egy magyarázat adódik erre az eltérésre. Jom Kipur napján tisztulunk meg bűneinkből, és ennek a napnak a különleges tisztító ereje képes arra, hogy vétkeinket eltávolítsa. Az a szó, amit ennek kifejezésére használunk [márék], pontosan ugyanaz, mint amit a Tóra az edények forró kóserolására használ (ld. Mózes 3., 6:21).

valóban elképzelhető, hogy népünk egynemely tagjai szintén nem értik meg ezt a fogalmat kellő mélységében, és felületességükben azt képzelik, hogy bármit is tesznek, mindig is jobbak lesznek más népből való embertársaiknál.

A Tóra egyértelműen és visszatérően hangsúlyozza a kiválasztottság fogalmát. Először az ősatyák, Ábrahám, Izsák és Jákob kapcsán, majd a Tóraadás kapcsán.

De még maga a mózesi öt könyv szerkezete is ezt a koncepciót tükrözi. Hiszen az első könyv rögtön azzal kezdődik, ahogyan az ember kiemelkedik a Teremtés egészéből, és „kiválasztott” fajjá válik. Utána történik meg az emberek közül az ősatyák kiválasztása, a cselekedeteik és megpróbáltatásaik alapján. A második könyv alaptémája a zsidóság mint nép formálódása és kiválasztó-

dása. Kivonulunk Egyiptomból – elválunk a környező néptől, és megkapjuk a Tórát:

„*És ti lesztek nekem papok királysága és szent nép.*” (Mózes 2., 19:6)

A harmadik könyvben a Tóra szinte végig csak a kohénokról és feladataikról szól. Azokról, akik még a kiválasztottak között is kiválasztottak. A negyedik könyvben pedig a lévíták állnak a középpontban⁴, amiből az látszik, hogy még ahhoz is kiválasztottnak kell lennünk, hogy a kohániták munkáját egyáltalán segítenünk legyen szabad.

Miért kell ennyi „kiválasztás”? A mintázat a fentiekből egyértelműen kirajzolódik: az Örökkévaló terve és akarata az, hogy az ő szolgálata *kiváló* módon történjen. Kell, hogy legyen egy különálló közösség, nemzeti-családi jelleggel, ami a Tóra törvényeihez erősebben kapcsolódik mindenki másnál.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este:** 18:42 és 19:57 között.

Szombat kimenetele: 21:09.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:06-ig.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulunk, 18:30-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Most szombat reggel (augusztus 3.) lesz **Áv hónap újholdjának** kihirdetése, valamint a **Tóra negyedik könyvének befejezése.** *Cházák! Cházák! Venitcházék!* A hónap jellege a zsidó hagyományban: *a hallás.*

Menáchem [Vigasztaló] Áv hónap újholdja: jövő hétfőn (augusztus 4.).

Molád: hétfő hajnalban 1:53 (11 chálákim – 36.666 másodperc).

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb:

Augusztus 17-én, szombat reggel 9:00-kor, Váetchánán szombatján.

Sábát sálom! Gut sábesz!

⁴ A „Lévi” kifejezés a negyedik könyvben egyedül 62-szer szerepel, csaknem 50%-kal többször mint az összes többi könyvben együttvéve!